

Силабус
навчальної дисципліни
Теорія держави і права
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма Середня освіта

Спеціальність 014.03 Середня освіта (історія та громадянська освіта)

Галузь знань Освіта

Рівень вищої освіти перший(бакалавр)

Викладач (і)	Градова Вероніка Григорівна
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/teachers/gradova-veronika-grygorivna/
Контактний тел.	+380979842909
Е-mail викладача:	veronika_82@ukr.net
Графік консультацій	Індивідуальний

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3/90	16/4	12/4	62/82	екзамен

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: : держава, форми держави, історичні типи держави, державні органи, механізм держави, політична система, право, правові інститути, джерела права, правове регулювання, правові відносини, правові системи.

Мета та предмет курсу: Метою вивчення дисципліни «Теорія держави і права» є формування у здобувачів вищої освіти системного наукового уявлення про закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, розвиток правового мислення, правової культури та громадянської компетентності, а також підготовка майбутніх викладачів до ефективного викладання правознавчих і громадянських дисциплін у закладах загальної середньої освіти. Предметом дисципліни є загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права, їх сутність, соціальне призначення, структура, форми, механізми реалізації, а також основні правові категорії, принципи та інститути, що формують основу правової системи суспільства.

Компетентності та програмні результати навчання:

№	Програмні компетентності	Компетентності	Результати навчання
1	Загальні	ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 6. Критичність та самокритичність мислення ЗК 15. Здатність розуміти світоглядні, правові,	ПРН 2. Вміти використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності ПРН 4. Демонструвати здатність до

	соціальні, економічні, культурно-історичні, духовно-моральні питання, що виходять за межі фахової спеціалізації, завдяки чому відповідально й ефективно діяти в різних суспільних контекстах, сприяючи позитивному розв'язанню нагальних проблем	самонавчання і продовження професійного розвитку ПРН 13. Демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі

Зміст курсу:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Походження держави і права.

Первісне суспільство: соціальна організація та регулятори поведінки. Основні теорії походження держави і права. Історичні передумови виникнення державності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Поняття, сутність і типи держави.

Поняття та ознаки держави. Сутність держави: підходи до розуміння. Типологія держав: формаційний і цивілізаційний підходи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Форми держави.

Форма правління: монархія та республіка. Форма державного устрою: унітарна держава та федерація. Політичний режим: демократичний і недемократичний.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Механізми та функції держави.

Поняття та структура механізму держави. Органи державної влади: система та принципи діяльності. Функції держави: поняття, види та форми реалізації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. Право в системі соціальних норм.

Поняття та ознаки права. Соціальні норми: мораль, звичаї, традиції, корпоративні норми. Співвідношення права і моралі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. Джерела (форми) права.

Поняття джерел (форм) права. Нормативно-правовий акт як основне джерело права. Правовий звичай, судовий прецедент, нормативний договір.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 7. Правовідносини та реалізація права.

Поняття, структура та види правовідносин. Суб'єкт права: правоздатність і дієздатність. Форми реалізації норм права.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 8. Правова свідомість і правова культура.

Поняття та структура правової свідомості. Правова культура суспільства та особистості. Правове виховання і формування громадянської компетентності.

Методи навчання: Поєднання традиційних і нетрадиційних методів навчання з використанням інноваційних технологій:

Словесні: лекції (тематична/проблемна), пояснення, проблемна бесіда, дискусія, мозковий штурм, інтелект-карти тощо.

Наочні: пояснювально-ілюстративний метод, показ і обговорення навчальної презентації тощо.

Практичні: ситуаційні дослідження, метод кейсів, метод моделювання практичних ситуацій, розв'язування психологічних задач, професійно-зорієнтованих ситуацій, робота в малих групах, виконання практичних вправ тощо.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика щодо дедлайнів та перекладання. Своєчасне виконання практичних завдань та самостійної роботи є обов'язковим. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Відпрацювання тем курсу, що були пропущені або не підготовлені, відбувається на консультаціях згідно графіку.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання норм академічної доброчесності є загальною вимогою для студентів БДПУ згідно з Положенням про академічну доброчесність у БДПУ. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. При повторних порушеннях, беручи до уваги моральний аспект проблеми, до студента можуть бути застосовані дисциплінарні заходи. При виконанні письмових робіт не допустимим є порушення академічної доброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботах є підставою для їх незарахування викладачем. Списування під час підсумкового контролю знань заборонені. Здобувачі освіти, які отримали незадовільну підсумкову оцінку мають право на перекладання у встановлені терміни.

Політика щодо використання штучного інтелекту. У рамках курсу "Теорія держави і права", ви можете відповідально використовувати інструменти штучного інтелекту (ШІ) для підвищення ефективності навчання, наприклад, для попереднього структурування навчальних матеріалів, підтримки мовних компетентностей або пошуку та узагальнення великих обсягів інформації з нормативно-правових актів. З огляду на специфіку освітнього законодавства, ви зобов'язані здійснювати критичну верифікацію всіх згенерованих ШІ виходів, особливо щодо цитувань та правових положень, оскільки системи ГШІ можуть генерувати недостовірні факти або вигадані посилання ("галюцинації"), що є неприпустимим у сфері професійної юридичної відповідальності. Наголошую, що основним принципом є повна прозорість: у всіх позааудиторних письмових роботах необхідно обов'язково розкривати внесок ШІ, використовуючи стандарт GAIDeT, зазначаючи інструмент та делеговані завдання; при цьому відповідальність за зміст та академічну доброчесність роботи завжди несе лише здобувач. Ми заохочуємо вас інтегрувати ці технології для формування ШІ-грамотності, але кінцеве оцінювання завжди базуватиметься на демонстрації вашої індивідуальної здатності до аналізу та застосування освітнього законодавства.

Політика щодо відвідування. Очікується, що всі здобувачі вищої освіти відвідають лекційні та практичні заняття курсу. За об'єктивних причин (хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати

заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: вивчення дисципліни передбачає використання мультимедійного обладнання, комп'ютерної техніки та пакетів прикладних програм Microsoft Power Point, Microsoft Office Excel, Microsoft Word, Moodle, Zoom.

Система оцінювання та вимоги: Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у шкалу ECTS. Бали нараховуються за виконання завдань аудиторної роботи, практичних робіт, тестів, індивідуальних завдань, самостійної роботи. Для кожного здобувача вищої освіти інформація про критерії оцінювання та його успішність доступна у Moodle. Підсумковий контроль відбувається у формі заліку.

Максимальна оцінка навчальних досягнень здобувача

1. Максимальна сума балів поточного контролю (практичні та самостійні роботи) – 50 балів.
2. Максимальна сума балів підсумкового контролю (екзамен) – 50 балів.
3. Максимальна сума балів за навчальну дисципліну (підсумкове оцінювання) – 100 балів (за університетською шкалою та шкалою ECTS).

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується внутрішня університетська шкала. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання, складає 50 балів.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Базова:

1. Тицька Я.О Теорія держави і права. Навчальний посібник. Міжнародний гуманітарний ун-т. – Одеса, 2021. - 193 с. URL: <https://dSPACE.onua.edu.ua/items/2d1fecaa-9aae-4db6-b76a-1724f68b5bdc>
2. М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України О. В. Петришина. Теорія держави і права. Навчальний посібник — Харків: Право, 2009. — 584 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/TEorijaDerjav_2009.pdf

3. Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін. ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Теорія держави і права. Навчальний посібник– К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/tdp/navch_pos_tdp.pdf
4. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 268 с URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3293/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0-13-07-20.pdf>
5. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г., Тицька Я.О., Атаманова Н.В., Арабаджи Н.Б. Теорія держави і права. Навчальний посібник. Міжнародний гуманітарний університет. Одеса, 2021. 193с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/3344/1/2021-%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%AF%20%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%90%D0%92%D0%98%20%D0%86%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

Інтернет-ресурси:

1. Адреси Web- серверів національних і українських бібліотек - <http://nbuv.gov.ua/internet/libweb.html>
2. Адреси електронної пошти бібліотек України - <http://www.lucl.kiev.ua/win/adresf.html>
3. Бібліотека Верховної Ради України - <http://www.rada.kiev.ua>
4. Бібліотеки та інформаційні центри - <http://www.rada.kiev.ua/LIBRARY/partners.html>
5. Бібліотеки Дніпропетровського національного університету –<http://www/comci.dsr.lp.ua/DSU/libraries>
6. Бібліотека Сумського державного університету - <http://www.sumdu.edu.ua/pages/library/>
7. Державна бібліотека України для юнацтва - <http://www.ukrlibworld.kiev.ua/uni/>
8. Державна науково-технічна бібліотека України - <http://www.gntb.n-t.org>
9. Донецька обласна універсальна наукова бібліотека ім. Н.К.Крупської - <http://www.library.donetsk.ua>
10. Електронна бібліотека Київського національного університету імені Тараса Шевченка - <http://www.scilib.univ.kiev.ua>
11. Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського - <http://www.library.online.kr.ua>
12. Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О.М.Горького - <http://www.library.lg.ua>
13. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаніка - <http://www.lsl.lviv.ua>
14. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка - <http://www.lib-du.univ.kiev.ua>
15. Наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія - <http://www.ukma.kiev.ua>
16. Наукова бібліотека Таврійського національного університету - <http://www.lib.crimea.edu>
17. Наукова бібліотека Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя - <http://www.tu.edu.te.ua/library/>
18. Науково-технічна бібліотека Донецького державного технічного університету - <http://www.library.dgtu.donetsk.ua>
19. Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету України. Київський політехнічний університет - <http://www.library.ntu-kpi.kiev.ua>

20. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського - <http://www.nbu.gov.ua>
21. Національна парламентська бібліотека України - <http://www.nplu.kiev.ua>
22. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки - <http://www.lucl.kiev.ua>
23. Українська бібліотечка - <http://www.library.uazone.net>
24. Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна - <http://www.univer.kharkov.ua>
25. Українсько-європейський консультативний центр (UEPLAC) - <http://www.ueplac.kiev.ua>
63. Український незалежний центр політичних досліджень - <http://www.UCIPR.KIEV.UA>